

Інформаційна довідка щодо функціонування парламентських інституцій у справах Європейського Союзу*

Анотація. У довідці розглянуто інституційні механізми забезпечення парламентської діяльності з європейських справ у державах-членах Європейського Союзу.

Ключові слова: Європейський Союз, національні парламенти, парламентський комітет з європейських справ, секретаріат парламенту, євроінтеграція, інституційна спроможність.

Вступ

На сучасному етапі функціонування Європейського Союзу (далі – ЄС) роль національних парламентів його держав-членів істотно зросла. Вони беруть участь у формуванні та імплементації рішень ЄС, здійснюють контроль за дотриманням принципів субсидіарності й пропорційності¹, а також сприяють узгодженню національної та європейської політики. Для забезпечення ефективної участі національних парламентів у справах ЄС **у більшості держав-членів ЄС створені постійні парламентські комітети з європейських справ, а в деяких державах-членах ЄС (а також деяких державах-кандидатах) – ще й спеціальні структурні підрозділи в секретаріатах (адміністраціях, канцеляріях) парламентів** (далі – секретаріати парламентів), які надають аналітичну, експертну, правову та організаційну підтримку з питань функціонування ЄС. Така інституційна інфраструктура дозволяє підтримувати ефективну комунікацію з європейськими інституціями, забезпечуючи системність роботи національних парламентів у контексті розвитку та впровадження європейської політики (див. Табл. 1)².

Таблиця 1

№	Держава	Створення постійних парламентських комітетів з європейських справ	Створення спеціальних структурних підрозділів у секретаріатах парламентів
1.	Австрія	+	+
2.	Бельгія	+	+
3.	Болгарія	+	+
4.	Греція	+	+
5.	Естонія	+	-
6.	Ірландія	+	+
7.	Іспанія	+	+
8.	Латвія	+	-
9.	Німеччина	+	+
10.	Нідерланди	+	+

¹ Принципи субсидіарності та пропорційності є основними у правовій системі Європейського Союзу, вони забезпечують правильний розподіл повноважень між ЄС і його державами-членами. **Принцип субсидіарності** означає, що рішення повинні прийматися на найбільш наближеному до громадян рівні – якщо проблема може бути вирішена ефективно на рівні держави-члена або місцевої влади, то не варто її вирішувати на рівні ЄС. ЄС втручається лише тоді, коли заходи на національному чи місцевому рівнях не можуть досягти бажаного результату. **Принцип пропорційності** означає, що дії ЄС повинні бути обґрунтовані потребою та не перевищувати того, що потрібно для досягнення цілей Союзу. ЄС має застосовувати лише необхідні заходи, щоб досягти своїх цілей, не порушуючи права держав-членів.

² Request 6178 Strengthening the institutional capacity of parliament in the process of the country's integration into the European Union. Website ECPRD. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/1039570>

11.	Польща	+	+
12.	Португалія	+	-
13.	Румунія	+	+
14.	Словаччина	+	+
15.	Словенія	+	-
16.	Угорщина	+	+
17.	Фінляндія	+	-
18.	Франція	+	-
19.	Хорватія	+	+
20.	Швеція	+	-

Основна частина

Парламентська робота, пов'язана з ЄС, здійснюється в його державах-членах як правило постійними парламентськими комітетами з європейських справ (наприклад, Австрія, Бельгія, Болгарія, Естонія, Ірландія, Іспанія, Латвія, Литва, Люксембург, Німеччина, Нідерланди, Угорщина, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Фінляндія, Франція, Хорватія, Швеція тощо).

Водночас у деяких державах-членах ЄС функціонують спеціальні підрозділи у структурі секретаріату парламенту або ж окремі інституції, підпорядковані парламенту (наприклад, Офіс з міжнародних та європейських питань, підпорядкований Хорватському Сабору, який не входить до структури Секретаріату Хорватського Сабору), які надають аналітичну, експертну та координаційну підтримку як постійним комітетам з європейських справ, так і парламенту загалом.

Варто виокремити практику Ірландії, де одночасно з відділом з питань контролю за діяльністю ЄС, що є структурним підрозділом секретаріату Комітету з питань закордонних справ та торгівлі, функціонують посади політичних радників з питань ЄС у секретаріаті кожного парламентського комітету.

Такі спеціальні структурні підрозділи секретаріатів парламентів сприяють участі законодавчих органів у формуванні національної позиції щодо законодавчих ініціатив ЄС, здійсненні парламентського контролю за дотриманням принципу субсидіарності, а також підтримують зв'язок між національним парламентом та інституціями Європейського Союзу й парламентами держав-членів ЄС тощо (див. Табл. 2)³.

Таблиця 2

№	Держава	Назва структурного підрозділу секретаріату парламенту / назва парламентської інституції	Завдання / функції
1.	Австрія	Відділ у європейських справах Департаменту ЄС та міжнародних зв'язків Адміністрації Парламенту Австрії	1) підтримка міжпарламентських зв'язків у межах ЄС; 2) представництво Адміністрації в Брюсселі;

³ Request 6178 Strengthening the institutional capacity of parliament in the process of the country's integration into the European Union. Website ECPRD. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/1039570>

			3) підтримка діяльності Головного комітету Національної ради та його Постійного підкомітету з питань ЄС, а також Комітету з питань ЄС Федеральної ради, зокрема у сфері зовнішніх зв'язків, питаннях перевірки дотримання принципу субсидіарності, підготовки експертних висновків щодо законодавства ЄС та юридичного опрацювання проектів актів ЄС; 4) проведення навчальних курсів та лекцій; 5) створення бази даних про Європейський Союз, ведення реєстру секретної інформації ЄС та надання інформації щодо поточних справ ЄС
2.	Бельгія	Консультативний комітет з європейських питань Палати представників	1) координація співпраці з інституціями ЄС; 2) розгляд питань, що стосуються ЄС загалом; 3) впровадження <i>acquis</i> ЄС та здійснення контролю за реалізацією європейської політики
3.	Бельгія (1979 – 1985)	Офіс зв'язку з Європейським Парламентом Палати представників	підтримка та координація співпраці Парламенту та парламентарів із Європейським Парламентом
4.	Болгарія	Департамент європейського права Дирекції «Законодавча діяльність, парламентський контроль і право ЄС»	1) підготовка звітів та записок щодо права ЄС; 2) консультування голів парламентських комітетів та участь у роботі постійних комітетів під час розгляду законопроектів, пов'язаних із європейським правом
5.	Греція	Управління європейських та двосторонніх справ Генерального директорату міжнародних відносин та комунікацій	1) координація співпраці Парламенту з інституціями ЄС та національними парламентами держав-членів ЄС; 2) сприяння розвитку двосторонніх відносин, координація діяльності парламентських груп дружби та сприяння співпраці з європейських питань; 3) представлення Парламенту на європейських форумах та ініціативах; 4) моніторинг розвитку міжпарламентської співпраці та просування національних інтересів на міжнародній арені
6.	Хорватія	Офіс з міжнародних та європейських питань ⁴	1) надання консультативної, організаційної, перекладацької, координаційної та адміністративної підтримки діяльності Хорватського

⁴ Офіс підпорядкований Хорватському Сабору, не входить до структури Секретаріату Хорватського Сабору.

			Сабору, зокрема Голові Парламенту, його заступникам, головам парламентських комітетів, комісій та керівникам парламентських делегацій, у питаннях, що стосуються міжнародних та європейських справ; 2) підготовка документації для двосторонніх і багатосторонніх міжнародних зустрічей посадових осіб Парламенту; 3) виконання функцій секретаріату парламентських делегацій Парламенту в міжнародних парламентських організаціях; 4) підготовка матеріалів та забезпечення професійного супроводу для участі парламентських посадових осіб у зустрічах, що стосуються діяльності Європейського Союзу; 5) надання експертної допомоги Голові Парламенту, його заступникам, Генеральному секретарю Парламенту, а також парламентським комітетам і комісіям із питань, пов'язаних із Європейським Союзом; 6) надання інформації щодо міжнародних і європейських справ у межах Парламенту; 7) забезпечення представництва Хорватського Сабору в Європейському Парламенті
7.	Польща (Сейм)	Управління з міжнародних справ та справ Європейського Союзу	1) організаційне, аналітичне та експертне забезпечення співпраці Сейму та його органів з інституціями Європейського Союзу та парламентами держав-членів ЄС; 2) підтримка представників Сейму, які беруть участь у роботі міжпарламентських форумів співпраці в межах ЄС; 3) координація та супровід виконання завдань Сейму, пов'язаних із головуванням Польщі в Раді Європейського Союзу; 4) організаційне забезпечення міжнародних контактів Сейму, зокрема: - підготовка та супровід візитів парламентських делегацій Сейму до іноземних парламентів, парламентських асамблей і міжнародних організацій;

			- прийом та обслуговування іноземних парламентських делегацій, парламентських асамблей і міжнародних організацій, що відвідують Сейм
8.	Ірландія	Відділ з питань контролю за діяльністю ЄС у секретаріаті Комітету з питань закордонних справ і торгівлі	1) внесення документів до електронної системи комітетів для забезпечення відповідному комітету доступу до них; 2) підтримання зв'язку з відповідним відділом Міністерства закордонних справ, який відповідає за координацію питань, пов'язаних з ЄС; 3) виконання функцій контактного пункту для комітетів з інституціями ЄС, а також міжпарламентськими асамблеями, зокрема виконання функцій кореспондента ІРЕХ; 4) оновлення записів та підготовка статистичних звітів; 5) надання методичної підтримки та підготовка рекомендацій, а також проведення навчання для секретарів і політичних радників (які підтримують окремі комітети) з питань ЄС
		Політичні радники в секретаріаті кожного комітету Парламенту	1) визначення пріоритетних європейських питань для розгляду відповідними комітетами; 2) інформаційне забезпечення комітетів щодо законодавства ЄС
9.	Німеччина (Бундестаг)	Директорат «Європа» Генерального директорату А (Зовнішні відносини, Європа та аналіз) Адміністрації Бундестагу	забезпечує підтримку парламентарів, комітетів та фракцій Бундестагу Федеративної Республіки Німеччина в парламентських консультаціях з питань ЄС, а також реалізації інформаційних прав і прав Парламенту на участь у діяльності ЄС. Директорат «Європа» складається з шести структурних одиниць: секретаріат Комітету з питань ЄС (EU 1); відділ фундаментальних питань ЄС, питань економіки та валюти ЄС (EU 2); відділ аналізу, визначення пріоритетів та порад у справах ЄС (EU 3); Офіс зв'язку з ЄС (ЄС 4); відділ документації з європейських справ (ЄС 5); Дослідницький підрозділ з європейських справ (ЄС 6)
10.	Угорщина	Департамент з питань Європейського Союзу Директорату з питань зовнішніх відносин	1) підготовка довідкових матеріалів для депутатів; 2) участь у міжпарламентських засіданнях ЄС; 3) редагування публікацій;

			4) підтримка зв'язків із Європейським Парламентом та угорськими депутатами Європейського Парламенту; 5) управління брюссельським Офісом Національної Асамблеї; 6) підготовка та виконання завдань, пов'язаних із головуванням в інституціях ЄС; 7) виконання завдань, пов'язаних із реалізацією програм інституційного розвитку (наприклад, Twinning) у країнах за межами Європейського Союзу
		Директорат з питань законодавства	забезпечує координацію та підготовку завдань для комітетів, пов'язаних зі здійсненням парламентського контролю за проектами законодавчих актів Європейського Союзу та розглядом питань їх відповідності принципу субсидіарності
11.	Нідерланди	Секретаріат Комітету з європейських справ	опікується питаннями, пов'язаними з діяльністю Європейського Союзу.
		Група радників з питань ЄС (частина відділу аналітики та досліджень)	надає консультативну підтримку галузевим комітетам з питань контролю за дотриманням та належним впровадженням законодавства Європейського Союзу
12.	Словаччина	Департамент у справах Європи	1) допомагає у виконанні завдань секретаріату Комітету з європейських справ, зокрема: - готує необхідні матеріали для розгляду проектів актів у Комітеті, проекти рішень, а також узагальнення позицій інших відповідних комітетів, яким було доручено розгляд зазначених проектів; - опрацьовує рішення Комітету, прийняті на його засіданнях, та забезпечує ефективну комунікацію між відповідними комітетами, особливо під час виконання завдань, визначених Регламентом; - готує протоколи засідань Комітету та інші супровідні документи, веде письмовий порядок денний Комітету; - координує діяльність відповідних структурних підрозділів під час підготовки проектів спільних пропозицій і звітів; - забезпечує роботу Комітету щодо підтримання робочих контактів із закордонними комітетами-партнерами

		та міжнародними організаціями, а також бере участь в організації офіційних прийомів, що проводяться головою Комітету; 2) здійснює моніторинг законодавчого процесу в ЄС та інформує про перебіг обговорення окремих пропозицій щодо юридичного прийняття зобов'язальних та інших актів ЄС; 3) готує довідкову інформацію та експертні висновки щодо змін до первинного права ЄС; 4) готує інформацію щодо окремих консультаційних документів, звітів та рекомендацій інституцій ЄС; 5) готує довідкову інформацію, експертні висновки та рекомендації щодо юридично зобов'язальних та інших актів ЄС, зокрема: - під час опрацювання та експертного оцінювання анотацій, рамкових позицій, висновків та інструкцій, надісланих відповідними центральними органами державної влади; - під час обговорення проекту позиції Словаччини або змін до неї перед засіданням Ради ЄС; - під час обговорення відповідності позиції Словаччини щодо питань, які розглядаються членами Уряду Словаччини; 6) під час виконання завдань, зазначених у пунктах 3-5, Департамент співпрацює з експертними підрозділами Канцелярії; 7) у сфері європейських справ Департамент співпрацює з центральними органами державної влади, бере участь у переговорах координаційних груп (зокрема, міжвідомчих груп міністерств та Європейської Комісії), а також систематично співпрацює з інституціями ЄС та Постійним представництвом Словаччини в ЄС; 8) надає комітетам Національної ради, членам Парламенту та експертним підрозділам Канцелярії інформацію щодо проектів юридично зобов'язальних та інших актів ЄС, результатів переговорів Комітету з європейських справ, а також щодо
--	--	---

			актуальних подій в європейських інституціях, зокрема в Європейському Парламенті; 9) співпрацює з інституціями ЄС та національними парламентами держав-членів ЄС у підготовці та реалізації окремих проєктів міжпарламентського співробітництва, зокрема щодо Конференції парламентських комітетів з європейських питань держав-членів ЄС (далі – COSAC), включно з Міжпарламентською конференцією з питань спільної зовнішньої політики, політики безпеки та спільної політики безпеки і оборони. У співпраці з Департаментом зовнішніх зв'язків та протоколу координує міжпарламентське співробітництво з парламентами держав-членів ЄС, у тому числі через Міжпарламентський обмін інформацією про ЄС (IPEX), виконуючи завдання «кореспондента» IPEX; 10) готує та надає експертні матеріали для забезпечення виконання завдань Національної ради, що впливають з протоколів до Лісабонського договору (Протоколу № 1 про роль національних парламентів у Європейському Союзі та Протоколу № 2 про застосування принципів субсидіарності та пропорційності)
13.	Румунія	Директорат з питань Європейського Союзу	1) надає консультаційну підтримку для забезпечення діяльності, що здійснюється відповідно до процедур, передбачених Законом № 373/2013 про співробітництво між Парламентом та Урядом у сфері європейських справ, Регламентом Палати депутатів та рішеннями Палати депутатів, ухвалених на підставі положень Установчих договорів Європейського Союзу та Конституції Румунії; 2) надає публічну інформацію про політику та законодавство Європейського Союзу; 3) адмініструє базами даних, які містять документи, що стосуються політики та законодавства Європейського Союзу; 4) забезпечує координацію та співпрацю з Генеральним директором із закордонних справ та протоколу, готує необхідні документи

			для делегацій Палати депутатів, які беруть участь у міжпарламентських зустрічах, порядок денний яких охоплює питання, що стосуються політики та ініціатив Європейського Союзу; 5) координує діяльність постійних комітетів та Генерального директорату із закордонних справ та протоколу, а також секретаріатів делегацій Палати депутатів, які беруть участь у міжпарламентських зустрічах, порядок денний яких включає питання, пов'язані з політикою та ініціативами Європейського Союзу; 6) організовує навчальні курси з питань політики та законодавства Європейського Союзу для співробітників Палати депутатів, які відповідають за питання ЄС, і бере участь у їх реалізації; 7) здійснює перевірку імплементації acquis ЄС, що не належить до обов'язків Директорату з питань Європейського Союзу, а є компетенцією Законодавчого департаменту Палати депутатів та Уряду Румунії через відповідні структури
14.	Іспанія	Офіс постійного представника Генеральних кортесів при Європейському Союзі (у складі Генерального секретаріату)	1) створення мережі контактів із європейськими інституціями, зокрема з Європейським Парламентом та іншими постійними представниками національних парламентів держав-членів ЄС; 2) моніторинг дебатів, що проводяться в Європейському Парламенті, а також прийнятих резолюцій; 3) надання юридичних консультацій та технічної допомоги делегаціям Парламенту Іспанії, які беруть участь у засіданнях, скликаних Європейським Парламентом або іншими інституціями ЄС, й особливо в засіданнях COSAC, конференціях спікерів парламентів ЄС та конференціях генеральних секретарів парламентів ЄС; 4) моніторинг та узагальнення парламентської інформації для сприяння контролю Парламенту Іспанії за дотриманням принципу субсидіарності в законодавстві Європейського Союзу;

			5) збір і систематизація порівняльної інформації про парламентську практику в різних державах-членах ЄС та підготовка технічних досліджень на запити парламентарів. 6) надання юридичних консультацій та допомоги Бюро Конгресу депутатів та Сенату з усіх питань ЄС, які можуть бути йому доручені; 7) координація співпраці з Постійним представництвом Іспанії при ЄС
--	--	--	---

У період вступу Австрії, Угорщини, Румунії та Словаччини до ЄС у секретаріатах парламентів цих держав створювалися окремі структурні підрозділи, завданням яких було сприяння процесу європейської інтеграції (див. Табл. 3)⁵. Ці підрозділи були реформовані після вступу держави до ЄС.

Таблиця 3

№	Держава	Назва структурного підрозділу секретаріату парламенту	Завдання / функції
1.	Австрія (1990-1995)	Відділ у європейських справах Секретаріату Адміністрації Парламенту Австрії	1) співробітництво зі «Спільним парламентським комітетом Австрія – ЄК (ЄС)», який супроводжував переговори на урядовому рівні; 2) підготовка візитів до Парламенту Австрії представників інституцій ЄС (наприклад, Президента Європейського Парламенту) під час переговорного процесу про вступ Австрії до ЄС
2.	Угорщина (до 2004)	Департамент з питань Європейського Союзу при Управлінні закордонних справ Національної асамблеї Угорщини	-
		Департамент комітетів (у складі Генерального секретаріату, нині Директорат з питань законодавства)	-
3.	Словаччина (до 2004)	Відділ законодавства та апроксимації права	1) виконання завдань, пов'язаних із законодавчою діяльністю Національної Ради (Парламенту Словаччини), включно із завданнями у сфері наближення законодавства Словаччини до законодавства ЄС; 2) реєстрація правових норм ЄС, яких Словаччина була зобов'язана дотримуватися;

⁵ Request 6178 Strengthening the institutional capacity of parliament in the process of the country's integration into the European Union. Website ECPRD. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/1039570>

			3) оцінювання відповідності проектів законів законодавству ЄС та надання експертної інформації щодо них; 4) співпраця з експертними органами ЄС, Європейським Парламентом, делегацією Європейської Комісії в Словаччині та з іноземними експертами з питань зближення законодавства; 5) аналіз та вивчення проблеми у сфері зближення національного законодавства із правом ЄС
4.	Румунія (1995 – 2006)	Управління євроатлантичної інтеграції Директорату зовнішніх зносин	повноваження, обов'язки та сфера відповідальності Управління були визначені окремим положенням, затвердженим Постійним бюро, але ця інформація не є загальнодоступною

Як зазначалося вище, у державах-членах ЄС питання, пов'язані з діяльністю ЄС, здебільшого є предметом відання постійних парламентських комітетів з європейських справ. Саме комітети відіграють ключову роль у формуванні національної позиції щодо політики та законодавства ЄС. Ефективність їх роботи значною мірою залежить від діяльності секретаріатів комітетів, які забезпечують правовий, організаційний і технічний супровід, координують взаємодію з урядом та інституціями ЄС.

Варто зазначити, що під час процесу приєднання держав до Європейського Союзу ці комітети були наділені повноваженнями у сфері виконання євроінтеграційних зобов'язань держави, а після набуття членства їх діяльність була переорієнтована на питання, пов'язані з участю держави в ЄС (див. Табл. 4)

⁶.

Таблиця 4

№	Держава	Назва комітету парламенту	Функції/завдання
1.	Австрія	Постійний підкомітет з європейських справ Головного комітету Національної Ради	1) проводить попередній розгляд документів та проектів актів ЄС, які можуть впливати на національне законодавство Австрії; 2) готує висновки щодо проектів актів ЄС; 3) здійснює парламентський контроль і моніторинг діяльності австрійського уряду з питань, що стосуються діяльності ЄС
		Комітет з європейських справ Федеральної Ради	1) заслуховує виступи профільних міністрів з питань, що належать до компетенції ЄС; 2) отримує письмову інформацію про документи ЄС;

⁶ Request 6178 Strengthening the institutional capacity of parliament in the process of the country's integration into the European Union. Website ECPRD. URL: <https://ecprd.secure.europarl.europa.eu/ecprd/private/request-details/1039570>

			3) проводить відкриті чи закриті засідання залежно від рівня секретності інформації; 4) має право висловити позицію щодо проектів нормативно-правових актів ЄС; 5) здійснює моніторинг дотримання принципу субсидіарності в актах ЄС
2.	Бельгія	Комітет з європейських справ	1) проводить слухання з європейських питань; 2) надає рекомендації, пропозиції щодо ухвалення резолюцій, рекомендацій або інших офіційних текстів з європейської тематики; 3) виконує функції координатора між європейськими інституціями та Парламентом Австрії, зокрема його комітетами; 4) представляє Парламенту Австрії щорічну законодавчу та робочу програму Європейської Комісії; 5) інформує про документи, надіслані Європейською Комісією до Парламенту, такі як консультаційні документи та річна законодавча програма, а також про проекти законодавчих актів ЄС тощо
3.	Болгарія	Комітет з європейських справ	1) контролює діяльність Ради з європейських справ при Раді міністрів; 2) взаємодіє з Директоратом з питань ЄС в Міністерстві закордонних справ; 3) керує діяльністю Ради з управління фондами Європейського Союзу при Раді міністрів; 4) заслуховує кандидатів на посади в інституціях Європейського Союзу; 5) бере участь у COSAC; 6) обговорює звіти Ради з європейських справ; 7) здійснює контроль за використанням коштів, отриманих із фондів та програм Європейського Союзу; 8) готує річну робочу програму з питань Європейського Союзу; 9) розглядає проекти актів інституцій Європейського Союзу та відповідні рамкові позиції до них; 10) заслуховує міністрів із питань, пов'язаних із прийняттям проектів актів інституцій Європейського Союзу, що належать до їхньої компетенції; 11) має право висловлювати застереження щодо проектів актів Європейського Союзу; 12) здійснює контроль за дотриманням принципу субсидіарності у проектах

			законодавчих актів Європейського Союзу; 13) періодично заслуховує Постійного представника Національних Зборів Республіки Болгарія в Європейському Парламенті з питань підготовки важливих законодавчих документів, а також у зв'язку з ротаційним головуванням Болгарії в Раді Європейського Союзу
4.	Хорватія	Комітет з європейських справ	1) здійснює моніторинг діяльності Парламенту з питань, пов'язаних із європейськими справами; 2) затверджує робочу програму розгляду позицій Республіки Хорватія щодо питань, пов'язаних з Європейським Союзом; 3) розглядає проекти актів ЄС (як законодавчих, так і незаконодавчих) разом із позиціями Хорватії щодо цих документів, і може ухвалювати відповідні висновки; 4) розглядає звіти Уряду Хорватії з питань, що стосуються ЄС; 5) здійснює парламентський контроль за дотриманням принципу субсидіарності в актах ЄС; 6) бере участь у процесі висування кандидатів від Хорватії до інституцій та органів ЄС; 7) співпрацює з Європейським Парламентом, комітетами національних парламентів у державах-членах ЄС, а також бере участь у роботі COSAC; 8) у разі необхідності звертається до Спікера Сабору з пропозицією провести парламентські дебати щодо позиції Хорватії на засіданнях Європейської Ради
5.	Естонія	Комітет з європейських справ	має всі повноваження постійного комітету Рійгікогу та виконує координаційну роль з питань, пов'язаних із Європейським Союзом, у межах діяльності Парламенту
6.	Фінляндія	Великий комітет (Grand Committee)	1) формує позицію Парламенту щодо проектів актів ЄС; 2) надає Уряду мандат на участь у засіданнях Ради ЄС; 3) розглядає звіти Уряду після засідань Ради ЄС, а також загальні щорічні звіти про членство Фінляндії в ЄС; 4) здійснює контроль за дотриманням принципу субсидіарності, має право направляти мотивовані висновки з цього питання до інституцій ЄС;

			5) взаємодіє з іншими парламентськими комітетами з питань ЄС; 6) проводить зустрічі з членами Уряду та дипломатичними представниками ЄС
7.	Франція (Сенат)	Комітет з європейських справ	1) здійснює моніторинг діяльності інституцій Європейського Союзу; 2) здійснює нагляд за реалізацією урядової політики у сфері європейських справ; 3) підтримує діалог із Європейською Комісією; 4) надає зауваження щодо законопроектів, які містять положення, спрямовані на імплементацію права ЄС в національне законодавство
8.	Німеччина (Бундестаг)	Комітет з європейських справ	1) здійснює парламентський контроль за діяльністю Федерального уряду з питань, пов'язаних із Європейським Союзом; 2) розглядає всі законодавчі та політичні ініціативи ЄС, що потребують визначення позиції Федеративної Республіки Німеччина; 3) аналізує пропозиції Європейської Комісії, Ради ЄС і Європейського Парламенту та готує рекомендації для Бундестагу; 4) формує позицію Парламенту щодо важливих європейських політик (зокрема інституційних реформ, розширення ЄС, багаторічного фінансового планування тощо); 5) здійснює контроль за дотриманням принципів субсидіарності та пропорційності у проектах актів ЄС; 6) може ухвалювати рішення замість пленарного засідання (plenarersetzende Beschlüsse), якщо терміновість розгляду не дозволяє винести питання на пленум; 7) має право змінювати або уточнювати висновки інших профільних комітетів Бундестагу щодо актів ЄС; 8) проводить слухання та консультації з членами Федерального уряду перед засіданнями Ради ЄС; 9) взаємодіє з членами Європейського Парламенту; 10) забезпечує постійний діалог і співпрацю з комітетами з питань ЄС парламентів інших держав-членів та інституціями ЄС; 11) інформує Парламент про розвиток процесів європейської інтеграції, реформу

			інституцій ЄС та нові політичні ініціативи ЄС; 12) готує звіти для пленарних засідань Бундестагу із ключових питань європейської політики Німеччини; 13) виконує функції контактного пункту для COSAC
9.	Угорщина	Комітет з європейських справ	1) здійснює парламентський контроль за діяльністю Уряду у справах, що стосуються ЄС; 2) визначає позицію Угорщини щодо проектів актів ЄС; 3) здійснює перевірку дотримання принципу субсидіарності в законодавчих ініціативах ЄС; 4) веде політичний діалог із Європейською Комісією; 5) проводить слухання кандидатів на посади в інституціях ЄС тощо
10.	Ірландія	Комітет з європейських справ	1) вивчає нові законодавчі пропозиції ЄС; 2) здійснює парламентський контроль за політикою Уряду у справах, що стосуються Європейського Союзу, та іншими пов'язаними питаннями
11.	Латвія	Комітет з питань ЄС	1) затверджує національні позиції Латвії перед їх поданням Урядом на засідання Ради ЄС або інших органів ЄС; 2) розглядає законодавчі та незаконодавчі акти ЄС, аналізує їх потенційний вплив на Латвію, зокрема з погляду дотримання принципу субсидіарності; 3) здійснює моніторинг діяльності Уряду Латвії з питань, пов'язаних із ЄС; 4) співпрацює з представниками громадянського суспільства під час формування національних позицій щодо питань ЄС; 5) взаємодіє з комітетами з європейських справ парламентів держав-членів ЄС, а також з інституціями ЄС
12.	Нідерланди	Комітет з європейських справ	1) здійснює парламентський контроль за політикою Уряду Нідерландів у справах, що стосуються Європейського Союзу; 2) інформує інші комітети про європейські ініціативи у сферах їх компетенції та надає рекомендації, якщо питання ЄС впливають на їх діяльність; 3) проводить аналіз проектів актів ЄС на відповідність принципу субсидіарності; 4) підтримує робочі контакти з парламентами інших держав-членів ЄС, а також із Європейським Парламентом і Європейською Комісією

13.	Польща	Комітет з європейських справ Сейму	1) розглядає проекти нормативно-правових актів ЄС (як законодавчих, так і інших) і висловлює щодо них позиції або рекомендації в контексті формування національної позиції Республіки Польща; 2) аналізує позицію Уряду Польщі, яку планується представити під час розгляду актів чи ініціатив ЄС, і надає свої висновки щодо цієї позиції; 3) здійснює парламентський контроль за діяльністю Уряду Польщі у сфері співпраці з ЄС
		Комітет з питань ЄС Сенату	1) розглядає питання, пов'язані з членством Республіки Польща в ЄС, а також з функціонуванням ЄС загалом; 2) опрацьовує проекти міжнародних угод, сторонами яких є ЄС або держави-члени ЄС, та надає висновки щодо таких угод; 3) розглядає плани роботи Ради ЄС та Європейської Комісії, річні програми, позиції Уряду Польщі з питань, пов'язаних із ЄС, а також розглядає інформаційні матеріали та звіти Уряду або адміністрації щодо членства Польщі в ЄС; 4) здійснює парламентський контроль за дотриманням принципу субсидіарності в діяльності ЄС
14.	Португалія	Комітет з європейських справ	1) здійснює моніторинг питань, які стосуються ЄС, зокрема аналізує законодавчі та незаконодавчі ініціативи ЄС та їхній вплив на Португалію; 2) оцінює діяльність Уряду Португалії в контексті членства в ЄС, зокрема під час його участі в засіданнях Ради ЄС або в роботі з Європейською Комісією; 3) готує аналітичні матеріали та рекомендації для розгляду на пленарних засіданнях Парламенту щодо питань ЄС; 4) співпрацює з інституціями ЄС та парламентами інших держав-членів, а також бере участь у міжнародних парламентських форматах, наприклад COSAC
15.	Румунія (Палата депутатів)	Комітет зі справ ЄС	1) здійснює аналіз законодавчих і політичних ініціатив інституцій ЄС з погляду їх впливу на Румунію, зокрема перевіряє дотримання принципів субсидіарності та пропорційності; 2) здійснює моніторинг та контроль за діяльністю Уряду Румунії у сфері участі держави в ЄС; 3) готує аналітичні матеріали, рекомендації та висновки для розгляду на

			пленарних засіданнях Парламенту щодо європейських питань, що мають значення для країни; 4) взаємодіє з органами місцевого та регіонального рівнів у питаннях, пов'язаних із ЄС, тощо
16.	Словаччина	Комітет з європейських справ	1) погоджує позицію Уряду щодо актів ЄС та переговорів у межах інституцій ЄС; 2) здійснює аналіз проектів законодавчих і незаконодавчих актів ЄС, зокрема перевіряє їх відповідність принципам субсидіарності та пропорційності; 3) має право подавати висновки щодо випадків порушення принципу субсидіарності в актах ЄС; 4) готує висновки та рішення з питань, пов'язаних із діяльністю ЄС, направляє їх до Уряду, інших органів державної влади, а за потреби – до інституцій ЄС; 5) здійснює парламентський контроль за діяльністю Уряду у сфері європейських справ; 6) має повноваження вносити до Парламенту законодавчі пропозиції та висновки (рекомендації) з питань, що належать до його компетенції
17.	Словенія	Комітет з питань Європейського Союзу Національної Асамблеї Комітет з міжнародних відносин і європейських справ Національної Ради	1) розглядає позиції Уряду перед їх поданням до інституцій ЄС; 2) обговорює пропозиції актів ЄС та їх вплив на національне законодавство Словенії, зокрема в контексті їх транспозиції; 3) здійснює парламентський контроль за діяльністю Уряду Словенії в питаннях, пов'язаних з участю держави в ЄС; 4) співпрацює з відповідними парламентськими комітетами, міжнародними парламентськими структурами (наприклад, COSAC) 1) готує відповідні висновки та рекомендації для Національної Асамблеї або Уряду з питань ЄС; 2) має право здійснювати «раннє попередження» або використовувати інші механізми, передбачені протоколами ЄС; 3) бере участь у міжнародному парламентському співробітництві в контексті ЄС
18.	Іспанія	Спільний комітет з питань ЄС	1) забезпечує участь Парламенту Іспанії в розгляді законодавчих пропозицій інституцій ЄС та надає необхідну інформацію про діяльність ЄС;

			2) отримує від Уряду Іспанії інформацію щодо проектів законодавчих актів ЄС, зокрема тих, що можуть мати вплив на Іспанію; 3) проводить дебати та розглядає документи ЄС; 4) здійснює моніторинг дій Уряду Іспанії щодо питань, які стосуються ЄС; 5) здійснює контроль за дотриманням принципу субсидіарності у проектах актів ЄС тощо
19.	Швеція	Комітет з питань ЄС	1) консультує Уряд з питань співпраці з інституціями ЄС; 2) розглядає всі законодавчі пропозиції інституцій ЄС; 3) оприлюднює всю інформацію щодо співпраці Парламенту з інституціями ЄС; 4) співпрацює з відповідними комітетами парламентів держав-членів ЄС, бере участь у міжпарламентських механізмах (наприклад, COSAC) тощо

Висновки

Роль національних парламентів у Європейському Союзі визначена Лісабонським договором⁷ і закріплена у протоколах № 1⁸ і № 2⁹ до установчих договорів ЄС, які встановлюють механізми їх участі в європейському законодавчому процесі. Національні парламенти здійснюють моніторинг діяльності інституцій ЄС, контролюють дотримання принципів субсидіарності та пропорційності в проектах актів ЄС, ведуть політичний діалог із Європейською Комісією, а також налагоджують міжпарламентську співпрацю шляхом участі в Конференції парламентських комітетів з європейських питань держав-членів ЄС (COSAC) та в інших форматах.

Досвід держав-членів Європейського Союзу свідчить, що ефективна парламентська участь у справах ЄС неможлива без належного інституційного та експертного забезпечення. Створення спеціальних структурних підрозділів у секретаріатах парламентів (поряд із постійними комітетами з європейських справ) сприяє формуванню професійної експертизи, покращенню координації між парламентськими комітетами, урядовими структурами та європейськими інституціями, а також підвищенню якості законодавчої роботи у сфері європейської інтеграції.

На основі наведеного вище досвіду держав-членів ЄС можна виокремити 5 моделей організації та функціонування структурних підрозділів секретаріатів парламентів з європейських справ:

⁷ Treaty of Lisbon. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2007%3A306%3ATOC>

⁸ PROTOCOL № 1 ON THE ROLE OF NATIONAL PARLIAMENTS IN THE EUROPEAN UNION. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0204:0206:EN:PDF>

⁹ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union - PROTOCOLS - Protocol (No 2) on the application of the principles of subsidiarity and proportionality. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:12008E%2FPRO%2F02>

1 модель – підрозділ (відділ) з європейських справ у межах департаменту (дирекції) з міжнародних відносин секретаріату парламенту (*Австрія, Греція, Польща, Угорщина*);

2 модель – самостійний структурний підрозділ у складі секретаріату парламенту (окремий спеціальний департамент, директорат) (*Бельгія, Хорватія, Словаччина, Румунія, Іспанія*). Варто зауважити, що цю модель переважно використовують держави, які останніми приєдналися до ЄС;

3 модель – структурний підрозділ у складі генерального директорату (департаменту) секретаріату парламенту (*Болгарія, Німеччина*);

4 модель – відділ у складі секретаріату парламентського комітету (*Ірландія, Нідерланди*);

5 модель – питання, пов'язані з діяльністю ЄС, виключно є предметом відання постійних парламентських комітетів з європейських справ (*Естонія, Латвія, Португалія, Словенія, Фінляндія, Франція, Швеція*).

Для України та Верховної Ради України цей досвід є особливо актуальним у контексті розбудови інституційної спроможності парламенту України у сфері євроінтеграції та забезпечення системного підходу до взаємодії з інституціями Європейського Союзу.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*